

עולם הערבים והאסלאם

(לבתי ספר עבריים)

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון – מבוא להכרת האסלאם	– (15x2)	– 30 נקודות
פרק שני – מדינות האזור	– (15x2)	– 30 נקודות
פרק שלישי – עידן הח'ליפות והאימפריות – מושגים	– (10x2)	– 20 נקודות
פרק רביעי – סוריה ולבנון – מושגים	– (10x2)	– 20 נקודות
או		
ירדן, ערב הסעודית ומדינות המפרץ – מושגים		
סך הכול	–	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: (1) יש להקפיד על כתב יד ברור וקריא.

(2) לאחר סיום הבחינה וטרם מסירתה למשגיח או למשגיחה, יש לבדוק אותה שנית.

(3) המלצה לחלוקת זמן: שעה וחצי – לפרקים הראשון והשני

חצי שעה – לפרקים השלישי והרביעי

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון — מבוא להכרת האסלאם (30 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 1–4 (לכל שאלה – 15 נקודות; לכל סעיף – $7\frac{1}{2}$ נקודות).

מחמד וראשית האסלאם

1. מחמד במכה

- א. תארו שלושה אירועים חשובים בחייו של הנביא מחמד עד ההתגלות.
 - ב. קראו את הפסוק שלפניכם מן הקוראן, וענו על השאלה שאחריו.
 "ישתבח שמו של המסיע את עבדו בלילה מן המסגד הקדוש אל המסגד הקיצון אשר נתנו ברכתנו על סביבותיו, למען נראה לו את אותותינו..."
 (הקוראן, סורה 17, פסוק 1. תרגום: א' רובין)
- תארו את המסורת הנוגעת למחמד ושקשורה בפסוק זה.

2. מחמד באל-מדינה

- א. "בשנה הראשונה לאחר ההג'רה עשה מחמד עם תומכיו הסכם מפורט, שערער בסופו של דבר את המערכת השבטית [...]. המדובר ב'הסכם האומה' (בערבית: עֵהְד אל-אֻמָּה)".
 (ליאת קוזמא [עורכת], תולדות האסלאם ומדיניות המזרח התיכון בעת החדשה, הוצאת רכס, 2019, עמ' 35)
- ב. תארו את הרכיבים העיקריים של "הסכם האומה", והסבירו מדוע הוא מערער את המערכת השבטית (הסדר החברתי).
 ציינו את השמות של שניים מן הקרבות שניהל מחמד באנשי מכה, ותארו אחד מהם בהרחבה.

התפתחות דת האסלאם

3. התפתחות החדית'

- א. הסבירו מדוע צמחה אחרי מות מחמד ספרות חדית' נרחבת.
- ב. בגלל ריבוי המסורות נוצר מנגנון הביקורת של חכמי האסלאם. תארו מנגנון זה.

4. עידן האימפריות

- א. תארו מאפיין מרכזי אחד של שלטון בית עבאס.
- ב. בחרו בח'ליף שעל אודותיו למדתם, ותארו שלוש פעולות עיקריות שעשה בתקופת שלטונו.

פרק שני – מדינות האזור (30 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 5–8 (לכל שאלה – 15 נקודות; לכל סעיף – $7\frac{1}{2}$ נקודות).

5. מצרים – עליית נאצר לשלטון

א. תארו את המהפכה של "הקצינים החופשיים". ציינו שתי מטרות של תנועת "הקצינים החופשיים".

ב. "עבד אל-נאצר הפך בתוך זמן קצר [...] למנהיגה הבלתי מעורער של מצרים".

(ליאת קוזמא [עורכת], תולדות האסלאם ומדינות המזרח התיכון בעת החדשה, הוצאת רכס, 2019, עמ' 99)

נאצר עלה לשלטון ב־1954. הסבירו כיצד ביסס את שלטונו לאחר מכן.

6. מצרים – שלטון סאדאת

אנואר אל-סאדאת שלט במצרים בשנים 1970–1981.

א. תארו את המדיניות הכלכלית של סאדאת.

ב. מה אפיין את מדיניות החוץ של סאדאת?

7. איראן

א. תארו שלוש סיבות לפרוץ המהפכה האסלאמית באיראן.

ב. "מבחינות רבות אכן הייתה המהפכה האסלאמית למעין 'מעבדה' לצמיחת השקפות חדשות בנושאים מרכזיים בהגות האסלאמית [...] אלה מתמקדים בנושא המרכזי ביותר בתורת המהפכה – 'שלטון חכם ההלכה' – 'ולאית'י פקיה'".

(ד' מנשרי, "שלטון חכם ההלכה" באיראן במבחן הביקורת הפוסט-מהפכנית", בתוך ד' מנשרי ול' הנדלמן-בעבור [עורכים],

איראן – אנטומיה של מהפכה, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2009, עמ' 20.)

הסבירו את העיקרון של "שלטון חכם ההלכה" (ולאית'י פקיה), ותארו כיצד הוא יושם באיראן לאחר המהפכה.

8. טורקיה – הכורדים

א. תארו את היחס אל הכורדים בראשיתה של תקופת הרפובליקה הטורקית, בזמן שלטונו של כמאל אטאטורק.

ב. ציינו והסבירו שניים מששת עקרונות היסוד החברתיים ("ששת החיצים") של כמאל אטאטורק.

הסבירו כיצד אחד מן העקרונות (החיצים) השפיע על המיעוט הכורדי.

פרק שלישי – עידן הח'ליפות והאימפריות – מושגים (20 נקודות)

כתבו בקצרה על שניים מן המושגים 9–13 (לכל מושג – 10 נקודות).

9. אל-בריד ואל-אח'באר

10. שורא

11. דיוואן

12. אמצאר

13. מחתסב

פרק רביעי – מושגים סוריה ולבנון או ירדן, ערב הסעודית ומדינות המפרץ

(20 נקודות)

בחרו בנושא שלמדתם, א' או ב', וכתבו בקצרה על שניים מן המושגים בו (אין לכתוב על מושגים משני הנושאים; לכל מושג – 10 נקודות).

נושא א': סוריה ולבנון

14. בשאר אל-אסד

15. מוסא אלצדר

16. תנועת "האחים המוסלמים" בסוריה

17. רפיק אלחרירי

18. תנועת חזבאללה

נושא ב': ירדן, ערב הסעודית ומדינות המפרץ

19. איחוד האמירויות הערביות

20. מלחמת איראן-עיראק

21. האמיר עבדאללה אבן חוסיין

22. האיום השיעי

23. תנועת "האחים המוסלמים" בירדן

בהצלחה!